บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2510 แพร่ภาพออกอากาศเข้าสู่ปีที่ 50 ภายใต้สโลแกน ช่อง 7 สีทีวีเพื่อคุณ และเป็นสถานีวิทยุโทรทัศน์ที่แพร่ภาพสีด้วยระบบ CCIR ด้วยสัญญาณ 625 เส้น ระบบสี PAL ซึ่งเป็นโทรทัศน์สีรายแรก ส่งสัญญาณออกอากาศครั้งแรกในวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2510 โดยทดลองถ่ายทอดรายการสด การประกวดนางสาวไทย ภายใต้การดำเนินงานของบริษัทกรุงเทพโทรทัศน์และวิทยุ ปัจจุบันมีสถานีเครือข่ายถ่ายทอดสัญญาณรวม 37 สถานี แพร่ภาพครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศและบริเวณชายแดนประเทศเพื่อนบ้าน ให้บริการข่าวสารทันเวลา ละคร และรายการของทางสถานีอีกมากมาย โดยมีวิสัยทัศน์รายงานข่าวรวดเร็ว ฉับไว และเที่ยงตรง มีเอกลักษณ์โดดเด่นเป็นของตัวเอง และเป็นข่าวยอดนิยมพร้อมสะท้อนปัญหาและมุมมองของประชาชนเพื่อเป็นผู้นำด้านการรายงานข่าวเพื่อสังคม นำเสนอข่าวสารแบบเกาะติดสถานการณ์ตลอดทั้งวัน ทั้งข่าวภาคเช้า ข่าวภาคเที่ยง ข่าวภาคค่ำ รวมถึงข่าวเด็ด 7 สี และเด็ดข่าวดึก ที่รายงานข่าวแบบรวดเร็ว ฉับไว เที่ยงตรง นอกจากนี้รายการข่าวทางช่อง 7 ยังทำหน้าที่เหมือนกระจกเงาสะท้อนปัญหาและสภาพชีวิตของประชาชนทั่วทุกภูมิภาคผ่านช่วงข่าวสำคัญ กระทั่งวันที่ 15 มิถุนายน 2561 ช่อง 7 สี ได้ยุติการออกอากาศระบบแอนะล็อกเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคทีวีดิจิทัล พลิกโฉมจากช่อง 7 สี เป็น ช่อง 7HD ด้วยระบบความคมชัดสูง ทำให้ทุกช่วงของการแพร่ภาพออกอากาศมีการแข่งขันที่สูงขึ้น เกิดคู่แข่งในธุรกิจประเภทเดียวกัน เฉพาะในกลุ่มทีวีดิจิทัล รวม 36 สถานี ซึ่งไม่นับรวมช่องดาวเทียมกว่า 100 สถานี จึงทำให้เกิดการแข่งขันสูงขึ้นในช่วง 2-3 ปี

ผลการสำรวจของ บริษัท เอ จีบี นีลเส็น มีเดีย รีเสิร์ช (ประเทศไทย) ซึ่งเป็นบริษัทที่ทำการสำรวจเรตติ้งของโทรทัศน์ที่ใหญ่ที่สุด (AGB Nielsen) สำรวจพฤติกรรมการดูโทรทัศน์ของคนไทยทั่วประเทศตั้งแต่ทีวีดิจิทัลเริ่มออกอากาศ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2557 จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2558 พบว่า ฐานคนดูเฉลี่ยต่อนาทีลดลงเล็กน้อยหลังทีวีดิจิทัลออกอากาศ โดยช่อง 7HD มีฐานคนดูต่อนาทีเฉลี่ยอยู่ที่ 1,950,362 คน ในเดือนกุมภาพันธ์ 2558 ลดลงจากช่วงเวลาเดียวกันของปีที่แล้ว 8.67% ในยุคแห่งการแข่งขันด้านข้อมูลข่าวสาร

การพยากรณ์อากาศ คือ การคาดหมายสภาวะอากาศและปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่จะเกิดขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งในอนาคต ส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับสภาวะอากาศที่เกิดขึ้นใกล้ตัวเรา เช่น ฝน อุณหภูมิ เมฆ หมอก คลื่นลม รวมทั้งภัยธรรมชาติที่รุนแรงและไม่รุนแรง ได้แก่ พายุหมุนเขตร้อน พายุฝนฟ้าคะนอง การเกิดอุทกภัย ภัยแล้ง ฯลฯ การพยากรณ์สภาวะอากาศดังกล่าวแบ่งออกเป็น 3 ชนิด ตามช่วงเวลาของการพยากรณ์ คือ

1. การพยากรณ์อากาศระยะสั้น (Short Range Forecast) เป็นการพยากรณ์อากาศในช่วงเวลาไม่เกิน 72 ชั่วโมง ใช้ข้อมูลผลการตรวจอากาศและแผนที่อากาศในปัจจุบันมาวิเคราะห์ตามแนวทางทฤษฎีอุตุนิยมวิทยาเพื่อการพยากรณ์อากาศ สามารถแบ่งช่วงเวลาการพยากรณ์ออกได้

1.1 การพยากรณ์อากาศปัจจุบัน (Now cast) ช่วงเวลาพยากรณ์ไม่เกิน 3 ชั่วโมง

1.2 การพยากรณ์อากาศสั้นมาก (Very Short Range) ช่วงเวลาพยากรณ์ไม่เกิน 12 ชั่งโมง

1.3 การพยากรณ์อากาศสั้น (Short-Range) ช่วงเวลาพยากรณ์ไม่เกิน 72 ชั่งโมง

2. การพยากรณ์อากาศระยะปานกลาง (Medium-Range Forecast) คือ การพยากรณ์อากาศในระยะเวลามากกว่า 72 ชั่วโมงจนถึง 10 วันใช้ข้อมูลอุตุนิยมวิทยาปัจจุบันร่วมกับข้อมูลจากสถิติภูมิอากาศในการพยากรณ์

3. การพยากรณ์อากาศระยะนาน (Long Range Forecast) เป็นการพยากรณ์อากาศในช่วงเวลามากกว่า 10 วันขึ้นไป ใช้ข้อมูลสถิติทางอุตุนิยมวิทยาในการพยากรณ์

นอกจากทฤษฎีทางอุตุนิยมวิทยาแล้ว ระบบของการตรวจอากาศมีส่วนสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพยากรณ์อากาศให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้นก่อนที่จะได้มาซึ่งการพยากรณ์อากาศจำเป็นจะต้องมีสถานีตรวจอากาศ ทั้งอากาศผิวพื้นและตรวจอากาศชั้นบน เพื่อทำการตรวจวัดสารประกอบทางอุตุนิยมวิทยา เช่น ความกดอากาศ อุณหภูมิ ลม ฯลฯ และจะต้องมีเรดาร์ตรวจอากาศ เพื่อตรวจจับพื้นที่และความรุนแรงของฝน นอกจากนี้ยังต้องอาศัยดาวเทียมอุตุนิยมวิทยาเพื่อตรวจวัดข้อมูลอุตุนิยมวิทยาโดยเฉพาะในบริเวณที่ห่างไกล และยากลำบากต่อการติดตั้งสถานีตรวจอากาศ เช่น บริเวณเทือกเขา ป่าไม้ ทะเลทราย มหาสมุทร เกาะแก่งต่างๆ ฯลฯ การติดตั้งเครื่องมือตรวจวัดระดับน้ำตามแม่น้ำสำคัญต่างๆ เพื่อตรวจวัดปริมาณการไหลของน้ำ ล้วนเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการเสริมสร้างระบบการพยากรณ์อากาศให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งในประเทศไทย กรมอุตุนิยมวิทยาเป็นหน่วยงานที่กลั่นกรองข้อมูลด้านพยากรณ์อากาศ และทำหน้าที่ให้ข้อมูลข่าวสาร แจ้งเตือน เพื่อประชาชนยาวนานมา 76 ปี

การก้าวเข้าสู่ยุคทีวีดิจิทัลทำให้รายการพยากรณ์อากาศมีเพิ่มมากขึ้นในช่องต่างๆ ทั้งช่องฟรีทีวีเดิม และฟรีทีวีใหม่ ซึ่งช่อง 9 ใช้ชื่อรายการว่า ลมฟ้าพยากรณ์ เช่นเดียวกับช่อง 5 ใช้ชื่อรายการว่า ลมฟ้าพยากรณ์ ส่วนไทย พีบีเอส ใช้ชื่อรายการว่า ThaiPBS Weather และช่อง 3 ชื่อรายการว่า ทีวี 360 องศา ขณะที่ช่องทีวีน้องใหม่อย่างไทยรัฐทีวี ใช้ชื่อรายการว่า รู้ก่อนร้อนหนาว ซึ่งแต่ละช่องใช้เทคนิคการนำเสนอที่ต่างกัน โดยนำการออกแบบเชิงกราฟิกเข้ามาช่วยในการนำเสนอให้ผู้ชมเข้าใจง่าย ขณะที่ผู้ดำเนินรายการจะใช้วิธีการเรียบเรียงอธิบายตามกราฟิก เพื่อสื่อสารให้ผู้ชมเข้าใจ

รายการฝนฟ้าอากาศช่อง 7HD เป็นหนึ่งในรายการพยากรณ์อากาศที่คงเนื้อหาคล้ายกับทุกๆ ช่อง โดยอ้างอิงแหล่งข้อมูลมาจากกรมอุตุนิยมวิทยาเป็นหลัก แต่รูปแบบการนำเสนอทางผู้ผลิตรายการ ได้มุ่งความสำคัญด้านการนำเสนอรูปแบบใหม่ๆ โดยการดึงดูดผู้ชมด้วยธีมรายการ ชุดผู้ดำเนินรายการ และตัวผู้ดำเนินรายการ นำเสนอในรูปแบบการแสดงสั้นๆ บนฉากกราฟิก ควบคู่กับการให้ความสำคัญเนื้อหาข่าวที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ชม

การแข่งขันที่เกิดในยุคทีวีดิจิทัล ทำให้เกิดการกระจายตัวของผู้ชมเลือกชมช่องอื่นๆ ตามความสนใจ ทำให้รายการฝนฟ้าอากาศที่อยู่ในช่วงไพรม์มีการกระจายตัวของผู้ชม แต่ยังคงอยู่ในอันดับ 1 ของช่วงรายการข่าวไพรม์ไทม์ โดยอ้างอิงข้อมูลจากเว็ปไซต์ tvdigitalwather.com ซึ่งเป็นเว็ปไซต์จัดอันดับเรตติ้งสถานีโทรทัศระบุว่า ปี 2562 เรตติ้งรายการข่าวช่วงไพร์มไทม์ อันดับ 1 ยังคงเป็นรายการ ข่าวภาคค่ำช่วงที่ 2 ช่อง 7HD รองลงมาเป็นรายการไทยรัฐนิวส์โชว์ ช่องไทยรัฐทีวี รายการทุบโต๊ะข่าว ช่องอมรินทร์ทีวี และรายการข่าวข้น คนเนชั่น ทางช่องเนชั่นทีวี ซึ่งรายการฝนฟ้าอากาศที่อยู่ในช่วงไพร์มไทม์ แม้ว่าจะอยู่ในช่วงข่าวภาคค่ำช่วงที่ 2 และมีเรตติ้งเป็นอันดับ 1 ก็ตาม แต่ในเมื่อทีวีช่องใหม่ๆ เกิดขึ้นเยอะ จึงทำให้เกิดการกระจายตัวของผู้ชม จนทำให้เรตติ้งยังไม่เป็นที่น่าพอใจมากนักจากทางสถานี ทางผู้วิจัยจึงเล็งเห็นการนำรายการฝนฟ้าอากาศมาวิเคราะห์กลยุทธ์ โดยจะถอดองค์ประกอบของรายการทั้งเนื้อหาข่าว ธีมรายการ การออกแบบเชิงกราฟิก ผู้ดำเนินรายการ และชุดผู้ดำเนินรายการ มาสอบถามกลุ่มผู้ชมตามแบบสอบถาม เพื่อนำมาวิเคราะห์การรับรู้ และความคาดหวัง เพื่อนำมาสร้างกลยุทธ์ในการพัฒนารายการฝนฟ้าอากาศ ให้เหมาะกับยุคทีวีดิจิทัล

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการรับรู้ของผู้ชมที่มีต่อกระบวนการผลิตรายการฝนฟ้าอากาศ

2. เพื่อศึกษาความคาดหวังของผู้ชมที่มีต่อกระบวนการผลิตรายการฝนฟ้าอากาศ

3. เพื่อศึกษากลยุทธ์กระบวนการผลิตรายการรายการฝนฟ้าอากาศ ให้สอดคล้องกับความต้องการรับชม

สมมติฐาน

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันมีผลต่อการรับรู้ผู้ชมรายการฝนฟ้าอากาศ ช่อง 7HD แตกต่างกัน

2. การรับรู้ของผู้ชมที่แตกต่าง มีผลต่อความคาดหวังการรับชมรายการฝนฟ้าอากาศ ช่อง 7HD แตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้ มุ่งศึกษาการรับรู้ และความคาดหวังของผู้ชม เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์การผลิตรายการฝนฟ้าอากาศให้สอดคล้องกับความนิยมของผู้รับชม โดยงานวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามเชิงปริมาณ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 420 คน ที่รับชมรายการ โดยจะมีแบบสอบถามออนไลน์สอบถามผู้รับชมรายการซึ่งมีตัวแปร ดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ

    1.1 เพศ อายุ ระดับการศึกษา และภูมิลำเนา

    1.2 การรับรู้ของผู้ชมรายการฝนฟ้าอากาศ

    1.3 ความคาดหวังผู้ชมรายการพยากรณ์อากาศ ฝนฟ้าอากาศ

2. ตัวแปรตาม

    2.1 กลยุทธ์การผลิตรายการพยากรณ์อากาศ ฝนฟ้าอากาศ

โดยงานวิจัยจะใช้เวลาเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2561 ถึง 31 มกราคม 2562 เป็นระยะเวลา 2 เดือน เพื่อสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างทั่วประเทศ

กรอบแนวคิดงานวิจัย

ตัวแปรต้น **ตัวแปรตาม**

ภาพประกอบที่ 1.1 กรอบแนวคิดงานวิจัย

ประโยชน์ที่จะได้รับ

1. ได้ทราบถึงการรับรู้ของผู้ชม รายการฝนฟ้าอากาศ ช่อง 7HD
2. ได้ทราบถึงความคาดหวังของผู้รับชม ในการรับชมรายการฝนฟ้าอากาศ ช่อง 7HD
3. ได้ทราบถึงกลยุทธ์การผลิตรายการพยากรณ์อากาศ ฝนฟ้าอากาศ ช่อง 7HD
4. นำกลยุทธ์มาพัฒนาเพื่อสร้างโมเดล กลยุทธ์รายการฝนฟ้าอากาศ ช่อง 7HD

นิยามศัพท์

รายการฝนฟ้าอากาศ หมายถึง รายการพยากรณ์อากาศที่มีรูปแบบการนำเสนอเป็นแนวสนุกสนาน สอดแทรกเนื้อหาสาระการคาดการณ์สภาพอากาศจากกรมอุตุนิยมวิทยา

พยากรณ์อากาศ หมายถึง เนื้อหาข้อมูลที่ออกอากาศทางโทรทัศน์ นำเสนอถึงการคาดคะเนของสภาวะอากาศและปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ที่จะเกิดขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งในอนาคต ส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับสภาวะอากาศที่เกิดขึ้นใกล้ตัวเรา เช่น ฝน อุณหภูมิ เมฆ หมอก คลื่นลม รวมทั้งภัยธรรมชาติที่รุนแรงและไม่รุนแรง

ผู้ชม หมายถึง ประชาชนที่รับชมรายการฝนฟ้าอากาศ โดยจะสุ่มกลุ่มตัวอย่างทั้งชายและหญิง 420 คน ในทุกภูมิภาคของประเทศไทย

กลยุทธ์ หมายถึง ยุทธศาสตร์ที่ผ่านการวางแผนเพื่อเดินหน้าสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งจะผ่านการวิเคราะห์ กลั่นกรอง ออกมาเป็นแบบแผนในการปฏิบัติภารกิจ

การผลิต หมายถึง การนำกระบวนการแบบแผนที่ผ่านการกลั่นกรอง สร้างสรรค์เป็นชิ้นงานที่ต้องบรรลุตามเป้าหมาย

การรับรู้ หมายถึง ความเข้าใจ ที่เป็นผลมาจากการสื่อสาร หรือการแสดงออกมา ซึ่งการรับรู้ของแต่ละคนจะแตกต่างกัน ตามทัศนคติ ความเชื่อ

ความคาดหวัง หมายถึง ความต้องการ ซึ่งมีอยู่ในตัวบุคคล โดยเป็นไปได้ทั้งความคาดหวังที่เหมือนกัน ความคาดหวังที่ต่างกัน โดยความคาดหวังที่เกิดขึ้นจะมีลักษณะเป็นความรู้สึก ความคิดเห็น การรับรู้ หรือการคาดการต่อเหตุการณ์ต่างๆ ที่ยังไม่เกิดขึ้นของบุคคลอื่น หรือ สิ่งอื่นๆ แต่จะคาดหวังโดยต้องการให้บุคคลนั้น หรือ สิ่งนั้นๆ ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ตนต้องการ หรือคาดหวังเอาไว้

ธีมรายการ หมายถึง แก่นของแนวคิด แก่นของเรื่องราว หรือ หัวข้อของเรื่องราวที่กำหนดขึ้นมาให้สอดคล้องกับองค์ประกอบอื่นๆ